

گزارش‌های «ابوت» درباره جامعه و اقتصاد ایران

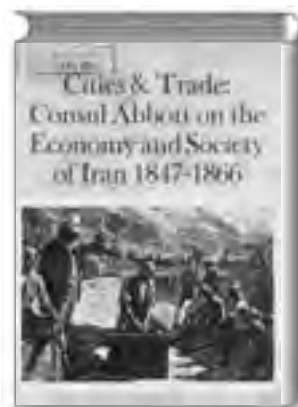
● سودابه یعقوبی

جزئیات کمتری درباره جامعه ایران می‌دانسته و اطلاعات او بیشتر متأثر از اندیشه‌های اروپاییش بوده است. گزارش‌های وی شبیه فرهنگ‌نامه‌های جغرافیایی است. این گزارش‌ها توضیحات جغرافیایی آب و هوا، گیاه‌نامه و جانور نامه، مواد معدنی، محصولات و قیمت‌های کشاورزی، بازارها، تولید، تجارت، اوزان و مقیاس‌ها، ضرب سکه، برآورد جمعیت یا ارزیابی جمعیت، ترکیب نژادی، شرایط شهری و روستایی، دولت، سازمان اداری، تقسیمات اجرایی و اداری، و مالیات‌ها را شامل می‌شود. اگرچه این گزارش‌های طبقه‌بندی شده حاوی اطلاعات مفیدی است، اما بیشتر به گزارش‌های نظامی اواخر سده نوزدهم و اوایل سده بیستم شباهت دارد. مصحح مقدمه مناسبی به رشته تحریر درآورد است. او در این مقدمه، منابع فارسی و اروپایی سده نوزدهم را درباره تاریخ اقتصادی ایران را مورد بررسی قرار داده است. می‌توان اذعان داشت که در گزارش‌های ابوت می‌توان تغییرات اجتماعی و اقتصادی را به خوبی شناسایی کرد. با توجه به اوضاع مالی، کمبود پول نقد و افزایش تقاضا، بازرگانان ایرانی توانستند واردات را تحت تأثیر قرار دهند و آن را تحت سیطره خود درآورند. محصولات با ارزش عرضه شده مانند ابریشم، تریاک، تنباکو، کتان و برنج در اثر به وجود آمدن تقاضاهای مردم افزایش پیدا کردند، و در نهایت ایران به عنوان واردکننده عمده جهانی غلات شناخته شد. اما هم‌چنین با در نظر گرفتن برداشت کلی از روابط بین سیاست و اقتصاد، معاملات فرعی مؤثر بر تجارت صنعتی، کشاورزی و جامعه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. با وجود همه این مطالب، باز هم بیشترین اهمیت کتاب به قابلیت در دسترس بودن گزارش‌های ابوت مربوط می‌شود.

پی‌نوشت‌ها:

۱. این اثر توسط سرکار خانم سعادت‌پیرا ترجمه شده و به زودی از سوی نشر تاریخ به بازار عرضه می‌شود.
۲. پروفیسور عباس امانت استاد دانشگاه ییل در ایالات متحده است. از دیگر آثار وی می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:
  - قبله عالم، ترجمه حسن کامشاد، نشر کارنامه، تهران، ۱۳۸۳.

- Resurrection and Renewal: The Making of the Babi Movement in IRAN, Abbas Amonat.
- History of the Babi Insurrection of Mazandaran in 1848-1849, Abbas Amanat, Brillpublishing, 2000, Nether lands.
- 3. In the Land of the Lian and sun: Experiences of life in persia from 1866 to 1881, G.J.Wills, Abbas Amanat, Mage Publishers, 2002, New York.

■ کنسول ابوت در اقتصاد و جامعه ایران (۱۸۴۷-۱۸۶۶ م.)

■ با تصحیح و مقدمه: عباس امانت

■ انتشارات ایتاکا، لندن

کتاب حاضر^۱ مشتمل بر چندین فصل است. مقدمه توسط مصحح کتاب به رشته تحریر درآمده است، که به شرح منابع و شناخت اقتصاد ایران در سده نوزدهم می‌پردازد. قسمت اصلی کتاب مشتمل بر گزارش‌های کنسول ابوت می‌باشد که عبارتند از:

- سفر به سواحل دریای خزر (۱۸۴۹-۱۸۵۰ م.)
- تجارت جنوب ایران (۱۸۴۹-۱۸۵۰ م.)
- یادداشت‌هایی درباره شهرها و کشورهای مختلف ایران جنوبی (۱۸۴۹-۱۸۵۰ م.)
- یادداشت‌هایی درباره آذربایجان (۱۸۶۴ م.)
- گزارش‌هایی درباره بازرگانی در تبریز (۱۸۶۳-۱۸۶۷ م.)

هریک از گزارش‌های ابوت شامل جداول متنوع و ضمیمی است که در فرم اصلی تکثیر شده‌اند. بنابراین، تناقض‌ها و خطاها بدون تصحیح و یادداشت‌آمده‌اند.

کیلفورد ادموند ابوت زندگی شغلیش را به عنوان نماینده بازرگانی در امپراتوری عثمانی و ایران در دهه ۱۸۳۰ م. شروع کرد. او سپس در سال ۱۸۴۱ م. به عنوان کنسول در تهران منصوب شد. ابتدا قرار بود در تبریز به خدمت کنسولی بپردازد، اما در سال ۱۸۶۸ م. به اودسا منتقل شد. کسب تجربه در حین خدمت، علاقه‌مندی به موضوعات بازرگانی، و حس حرفه‌ای‌گری شخصی، گزارش‌های ابوت را حاوی اطلاعات گران‌بهایی کرده است. که کمبود منابع تحقیق در حوزه تاریخ اقتصادی ایران در اواسط سده نوزدهم را تا حدودی تأمین می‌نماید.

اما در عین حال این گزارش‌ها تاریخ اجتماعی را کمتر منعکس می‌سازند و بیشتر به تحولات بازارهای جهانی و تأثیر آن بر روی کشاورزی سنتی ایران می‌پردازند. دلیل این امر آن است که ابوت